

Lena Sahlin
Avdelningen för ekonomisk statistik

Möte i användarrådet för FoU-statistik 28 april 2021

Närvarande:

Eva Marie Rigné, Sveriges Kommuner och Regioner, ordförande
David Birksjö, Tillväxtanalys
Marianne Hall, Lunds universitet
Gustav Hansson, Vetenskapsrådet
Teresa Jonek, Teknikföretagen
Mats Johnsson, Utbildningsdepartementet
Rolf Nilsson, Vinnova
Monica Ringvik, RISE
Martin Söderhäll, Universitetskanslersämbetet
Karl Westberg, Näringsdepartementet
Martin A Wikström, Kungliga ingenjörsvetenskapsakademien

Från SCB

Peter Nilsson, ES/LEDN
Petter Ehn Wingårdh, ES/INF
Björn Forssell, ES/INF
Jenny Hjort, ES/INF
Robin Petersson, ES/INF
Andres Quinones, ES/INF
Lena Sahlin, sekreterare, ES/INF

Frånvarande:

Roger Svensson, Institutet för Näringslivsforskning

1 Formalia

- 1a. Ordf. öppnar mötet och hälsar alla välkomna
- 1b. Rolf Nilsson väljs till justerare
- 1c. Dagordningen godkänns
- 1d. Anteckningarna från föregående möte godkänns
- 1e. Kort presentationsrunda

Martin Söderhäll, Universitetskanslersämbetet är ny medlem i rådet och ersätter Ingrid Pettersson. Teresa Jonek, Teknikföretagen deltog istället för Peter Johansson. Monica Ringvik, RISE deltog istället för Johanna Berlin.

2 Information från SCB

Peter Nilsson inledde mötet med att berätta om SCB:s strategiska arbete inom olika fokusområden, arbetet inom ämnesdesignbordet samt de organisationsförändringar inom SCB som planeras träda i kraft den 1 september.

SCB arbetar bl.a. inom följande tre fokusområden.

Öppen data

- SCB bidrog tillsammans med övriga statistikansvariga myndigheter till att Sverige gick från en nionde till femte placering bland de 187 länder som ingick i Open Data Watch under 2020.
- SCB har lyft behovet av finansiering för att göra Allmänna företagsregistret till öppna data.
- DIGG har i sin handlingsplan för öppna data tagit med ett förslag om att kraftsamla kring officiell statistik som öppen data.

Planerat för 2021:

- Lansering av ett nytt kartverktyg på www.scb.se.
- En vägledning om API och öppna data hos statistikansvariga myndigheter har påbörjats och ska vara klar Q1 2021 – www.dataportal.se/

Fördubbling av mediereferenser till SCB

- SCB har haft extra stort fokus på ämnen kopplade till pandemin och för hur ekonomin påverkats av Covid-19.
- Stort intresse för snabb statistik. Publicering av ny aktivitetsindikator (BNP-indikator på månad) och försäljningsindikator.

Planerat för 2021

- Minska de manuella momenten vid publiceringsarbetet. Utreda möjligheten att tidigarelägga publiceringstidpunkten från nuvarande kl. 9.30 till kl. 8.00.

Halverad uppgiftslämnarbörda

- Arbetet med den nya insamlingsmetoden webbskrapning är avslutat och verktyget började användas i produktion från december 2020 för att samla in uppgifter till KPI för 2021.
- Arbetet med att utveckla IT-system som klarar av att skicka och ta emot mikrodata till/från övriga medlemsländer pågår. Detta skulle t.ex. kunna användas vid utbyte av exportuppgifter inom EU, så kallad spegelstatistik.
- Implementering av åtgärder för att minska antalet undersökningar till små företag pågår.

Planerat för 2021

- Arbetet med att skapa AGI-register (arbetsgivardeklarationer för individer) och DIÅR-register (digitala årsredovisningar) fortsätter och under första halvåret 2021 kommer den första årsversionen av AGI-registret med god kvalitet att vara på plats.
- Implementering av säkrare inloggning till SCB via bl.a. BankId genomförs.

Ämnesdesignbordet

Tillgången till ny teknik och nya datakällor gör det möjligt att förbättra undersökningsdesignen, dvs allt från hur data samlas in till hur den publiceras, i flera undersökningar. Exempel på detta är:

- Arbetsmarknadsstatistiken: Arbetet ska leda till en bättre samordning mellan olika undersökningar inom området och minska beroendet av direktinsamling.
- Statistik över hushållens konsumtion: Möjligheten att använda nya datakällor undersöks, t.ex. data från företagets faktureringsystem.
- Ekonomisk statistik: Samordning av begrepp och periodicitet. En stor användarkartläggning har också genomförts.
- Arbetet med att skapa nya företagsenheter fortsätter. Den ekonomiska statistiken ska beskriva företagets verksamhet oavsett hur företaget valt att organisera sig och därmed ska förändringar av företagets organisation inte få så stor effekt på den ekonomiska statistiken.

Konferenser

SCB är med och arrangerar två konferenser under våren och hösten:

- Regional utveckling 2021, årets tema – regionalt utvecklings- och tillväxtarbete kopplat till näringsliv och omställning, den 5 maj.
- Demokratidagen 2021 – 100 år av demokratistatistik, den 1 oktober.

<https://www.scb.se/vara-tjanster/kalendarium/demokratidagen-2021/>

SCB:s nya organisation

Den nya organisationen kommer att bestå av fyra avdelningar, varav två ämnesavdelningar:

- ekonomisk statistik och analys
- social statistik och analys
- data
- IT.

Detta ska bl.a. medföra att gemensamma system och mer generella arbetsätt gynnas. Kompetensen kring register och datafrågor samlas på en avdelning och ansvarsfördelning ska bli tydligare mellan de som samlar in data och de på ämnesavdelningarna som analysera det insamlade materialet.

Det finns inga planer på att flytta verksamhet mellan Örebro och Stockholm eller minska antalet anställda.

Information kring aktuella undersökningar

Björn Forsell, SCB, informerade om två undersökningar som SCB kommer att publicera under sommaren och hösten:

- Preliminära siffror över FoU 2020 – publiceras den 8 juli.
- Innovationsundersökningen (CIS) - publiceras den 11 november.

Det pågår även två undersökningar där SCB är involverad:

- Statistik över innovation i den offentliga sektorn - publiceras av Vinnova i slutet av året.
- Statistik över FoU i internationella företag – publiceras av Tillväxtanalys i slutet av september.

Information från ordförande

Eva Marie Rigné rapporterade från ett möte med SCB:s GD Joakim Stymne där ordföranden från alla SCB:s användarråd deltog.

På mötet framkom att de olika råden arbetade lite olika och att vissa användarråd t.ex. arbetar mer utvecklingsorienterat. Eva Marie uppmanade medlemmarna i användarrådet för FoU-statistik att fundera över om det finns frågor som de vill att rådet ska ta upp och om de själva vill ha en mer aktiv roll i rådets arbete. Flera medlemmar ansåg att det var ett intressant förslag. Har man frågor eller idéer kring detta går det bra att kontakta Eva Marie Rigné.

3 Information och diskussion om statistik som publicerats under hösten och våren

Statsbudgetanalysen (SBA) (*Andres Quinones*)

För år 2021 beräknas 42,7 miljarder kronor av statsbudgeten gå till forskning och utveckling, vilket motsvarar en ökning med 3,6 miljarder kronor jämfört med prognosen för 2020. FoU-anslagen motsvarar 3,7 procent av de totala budgetanslagen, en andel som i stort sett varit densamma sedan 2015. Hälften av forskningsmedlen, 21 miljarder kronor, går till universitet och högskolor. Detta är en ökning med 1,4 miljarder kronor jämfört med 2020.

Nytt för årets publicering är att indelningen av socioekonomiska mål görs enligt nomenklaturen NABS 2007. Det är samma nomenklatur som används internationellt vilket gör det lättare att jämföra Sveriges uppgifter med övriga medlemsländer i EU och OECD.

VR: Hur långa tidsserier kommer att publiceras fördelat enligt NABS 2007?

SCB: Statistik fördelad enligt den nya nomenklaturen finns idag publicerad från 2015 och framåt, men på sikt kommer även uppgifter längre bak i tiden att finnas tillgänglig.

Statistik inom detta område finner man på SCB:s hemsida:

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/forskning/statliga-anslag-till-forskning-och-utveckling/>

OECD:s internationella jämförelser inom FoU-statistiken

(*Petter Ehn Wingårdh*)

De preliminära siffrorna från OECD kommenterades, de definitiva publiceras i sommar.

- FoU-utgifter som andel av BNP, 2019. En internationell jämförelse.

- Sverige hamnar på en fjärde plats med en andel på 3,4 procent.
- Genomsnittet för OECD är 2,47 procent och för EU 2,10 procent.
- FoU-utgifter i köpkraftsjusterad USD, 2019. En jämförelse mellan de länder med störst FoU-utgifter (länder som inte rapporterat uppgifter för 2019 ingår inte).
 - USA satsar mest pengar på FoU, 657 miljarder dollar.
 - EU kommer på tredje plats med 437 miljarder dollar.
 - Sveriges andel av OECD:s total är 1,2 procent och andelen av EU-totalen är 4,4 procent.
- FoU utgifter inom universitets- och högskolesektorn (UoH), mätt som andel av totala FoU-utgifter, 2019.
 - I Sverige utgör andelen FoU inom UoH-sektorn 24 procent vilket är en något större andel än genomsnittet inom EU, 22 procent och OECD, 17 procent.
 - I Sverige utgör andelen FoU inom UoH-sektorn en mindre andel än i de nordiska länderna Norge, Danmark och Finland. Däremot är företagssektorns andel av de totala FoU-utgifterna större i Sverige än i dessa länder.
- Offentliga medel till företagssektorns FoU, mätt som andel av BNP 2018.
 - Offentliga medel till företagssektorn (dvs. både direktfinansiering och skatteincitament) utgör 0,12 procent av BNP under 2018.
 - Av de offentliga medel som ges till företagssektorn utgörs 10 procent av skatteavdrag, vilket är en mindre andel än genomsnittet inom OECD och EU.

Mats från utbildningsdepartementet, beskrev att man upptäckt att OECDs statistik om Sverige inte alltid är korrekt och att försiktighet bör iaktas vid tolkning av dessa uppgifter. Man bör också vara medveten om att den statistik som presenteras för EU och OECD inte alltid innehåller uppgifter för alla medlemsländer.

Mer statistik över OECD:s sammanställning av FoU-skatteavdrag finner man på sidorna:

<https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats.htm>

<https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-database.pdf> – rapport från december 2020

ECD (2021). "R&D Tax Incentives: Sweden, 2020", www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-sweden.pdf, Directorate for Science, Technology and Innovation, March 2021.

Resultat från AI-regeringsuppdraget (Robin Petersson)

I den senaste undersökningen av FoU inom olika sektorer innehöll enkäten till företagssektorn och till universitets- och högskolesektorn frågor kring egen forskning och utveckling inom AI.

- Kostnader och investeringar för FoU inom AI
 - Ungefär 700 företag i Sverige utförde FoU inom AI under 2019 till ett sammanlagt värde av 6,7 miljarder kronor, vilket är ungefär 5,5 procent av värdet av den totala FoU som utfördes inom sektorn.
 - Företag med 250 anställda eller mer stod för 72 procent av kostnaderna och investeringarna för FoU inom AI under 2019.

- Kostnader och investeringar för egen FoU för de största utförarna.
 - Det är 10 företag som står för 50 procent av de totala kostnaderna och investeringarna i egen FoU.
 - AI-forskningen är än mer koncentrerad till de stora företagen, där står 10 företag för 65 procent av kostnaderna och investeringarna.

- Antal individer inom universitets- och högskolesektorn som ägnat sig åt FoU inom AI.
 - FoU inom AI var vanligast inom forskningsämnesområdena naturvetenskap, teknik samt medicin och hälsovetenskap.
 - Totalt ägnade cirka 5 900 individer tid åt FoU inom AI under 2019.

- FoU-årsverken inom företags- och UoH-sektorn efter kön.
 - Inom företagssektorn utgjorde andelen FoU-årsverken utförd av kvinnliga forskare ungefär 25 procent inom såväl total FoU-verksamhet som i gruppen FoU inom AI.
 - Inom UoH-sektorn skiljer sig andelarna åt. Inom gruppen som ägnar sig åt FoU inom AI är andelen kvinnor 33 procent medan andelen kvinnor inom total FoU-verksamhet är 45 procent.

IVA: Vilken definition av AI har använts i undersökningarna och redovisas uppgifterna på någon mer detaljerad nivå?

SCB: SCB:s definition grundar sig på den som tagits fram av Eurostat. Statistiken över AI-användning finns även bransch-fördelad enligt SNI, men då blir skattningarna mer osäkra.

Vinnova: Positivt att denna statistik kommer samlas in även framöver. Finns det några planer på att i större utsträckning samla in uppgifterna genom webb-scraping och textanalys?

SCB: Tester har gjorts med att använda webb-scraping för att samla in uppgifter om AI från årsredovisningar, men inget är bestämt om hur detta arbete kommer att se ut vid nästa undersökningstillfälle.

Det går bra att ladda ner såväl rapport som tabellbilaga från SCB:s hemsida:

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/forskning/forskning-och-utveckling-i-sverige/pong/publikationer/artificiell-intelligens-ai-i-sverige-2019/>

4 **Statliga myndigheters FoU-verksamhet, en granskningsrapport från**

Riksrevisionen, *(Sara Monaco och Jesper Fagerberg)*

Granskningen påbörjades i mars 2020. Det var 85 myndigheter som ingick i granskningen, urvalet gjordes med hjälp av SCB:s FoU-enkät till myndigheter. De myndigheter som i SCB:s undersökning angav att de ägnat sig åt FoU under 2019 ingick i granskningen (universitet och högskolor, forskningsråd och Vinnova exkluderades).

Stor spännvidd mellan de olika myndigheterna vad gäller storlek och hur mycket pengar som satsas på FoU.

Riksrevisionen (RiR) har inte gjort någon bedömning av om det som av myndigheten klassats som FoU verkligen är det. Man har heller inte bedömt huruvida forskningen faktiskt är relevant eller håller hög kvalitet, måluppfyllelse, resultat eller effekterna av myndigheternas FoU.

Den övergripande revisionsfrågan har varit: Fungerar statens FoU-verksamhet vid myndigheterna effektivt? För att utreda detta har man tittat på:

- regeringens styrning
- myndigheternas processer
- myndigheternas ekonomiadministrativa rutiner.

Granskningen har skett genom:

- fördjupad granskning av fem myndigheter
- akt-granskning av 52 projekt
- enkäter till FoU-myndigheterna och departementen
- intervjuer och dokumentstudier.

I granskningen har man kommit fram till att myndigheters FoU-verksamhet överlag fungerar bra men:

- Många myndigheter utvärderar inte sin FoU-verksamhet regelbundet.
- Många myndigheter saknar dokumenterade processer för hantering av jäv och endast ett fåtal har upprättat riskanalyser för FoU-verksamheten.
- Vid de myndigheter som utlyser FoU finns brister i den ekonomiska uppföljningen och kontrollen av forskningsbidrag.

RiR har i rapporten även lämnat rekommendationer till regeringen, FoU-myndigheter (de som själva utför FoU) samt till de myndigheter som utlyser FoU-medel. Rekommendationerna gäller framförallt utökad utvärdering, förbättrad dokumentation av saklighet och opartiskhet och förbättrad ekonomiadministrativ kontroll och uppföljning.

Diskussion

Teknikföretagen: Varför har man valt att lämna generella rekommendationer istället för mer specifika till respektive myndighet?
RiR: Man hade inte tillgång till tillräckliga underlag för att ge rekommendationer på den detaljeringsnivån.

Lunds universitet: Inom universitet och högskola görs interna utlysningar, finns det några planer på att inkludera denna sektor vid nästa granskning?

RiR: I dagsläget finns inte några planer på återkommande granskningar.

SKR: Kan det finnas fördelar med att definitioner och annat kring FoU inte är så formaliserade?

RiR: Vår uppgift har inte varit att bedöma om FoU utförts eller ej. Anser myndigheten att man ägnar sig åt FoU så är det så. Det fanns skillnader mellan myndigheterna i hur de tolkat begreppet FoU-verksamhet.

Näringsdepartementet: Om det ligger i myndighetens instruktion att man bedriver FoU så kommer man att klassificera viss verksamhet som FoU.

Utbildningsdepartementet: Viktigt att utvärdera vad som blir effekten av de medel som satsas på FoU. Bra tajming på rapporten med tanke på att regeringen aviserat att man avser se över det statliga forskningsfinansieringssystemet.

RiR:s granskningsrapport har skickats till riksdagen som i sin tur överlämnar den till regeringen. Regeringen har beslutat att det är utbildningsdepartementet som ska lämna synpunkter på rapporten. Regeringen besvarar inom fyra månader och sedan är det berört utskott, i detta fall utbildningsutskottet, som behandlar regeringens skrivelse.

SCB: För SCB är det intressant att ta del av information kring hur myndigheterna uppfattat vår enkät, om det finns frågor i undersökningen som vi borde förtydliga för att få korrekta svar. (Det fanns exempel på myndigheter som till SCB uppgivit att de hade FoU-verksamhet, något som visade sig inte stämma när de blev kontaktade av RiR).

VR: Osäkerhet i statistiken kan bero på skillnader mellan olika register. Har RiR någon åsikt om vilka risker det innebär att det ser ut som det gör? Den kontrollapparat som finns måste stå i proportion till storlek på det som ska kontrolleras.

RiR: Vi har inte tittat på effekten av att det ser ut som det gör utan enbart beskrivit de förbättringsområden som finns.

5 Övriga punkter

Inga övriga punkter var anmälda till mötet.

6 Datum för nästkommande möte

Höstens användarråd kommer att hållas någon gång i mitten av november. SCB mailar ut förslag på datum.